

ЧИННИКИ МІЖСОБИСТІСНОЇ СУМІСНОСТІ МАЙБУТНІХ ШЛЮБНИХ ПАРТНЕРІВ

FACTORS OF INTERPERSONAL COMPATIBILITY OF FUTURE MARRIAGE PARTNERS

Стаття присвячена дослідженню чинників міжособистісної сумісності майбутніх шлюбних партнерів. Зазначено, що проблема міжособистісної сумісності партнерів належить до найбільш актуальних та значущих проблем у сучасних умовах життєдіяльності суспільства. Молоді люди не мають достатніх знань для вступу у шлюб, через що ми спостерігаємо тенденцію до збільшення кількості розлучень, але, як свідчить практика, основна причина розлучень криється в низькій міжособистісній сумісності партнерів. Подаються теоретичні основи дослідження – наукові роботи вітчизняних, зарубіжних та сучасних вчених, які досліджували особливості міжособистісної сумісності партнерів, та охарактеризовано види міжособистісної сумісності. Більшість дослідників схиляються до таких видів міжособистісної сумісності: психофізіологічна, психологічна, соціально-психологічна, соціокультурна. Проаналізовано особливості міжособистісної сумісності партнерів та їх вплив на стосунки в парі. У статті представлено результати проведеного авторами опитування пар про визначальні чинники міжособистісної сумісності. Визначено вибіркочну сукупність дослідження, яка становить 36 пар віком від 20–40 років, що знаходяться у стосунках більше одного року та проживають на одній території. Проаналізовано та обґрунтовано перелік основних чинників міжособистісної взаємодії, які значно впливають на гармонійні та щасливі стосунки в парі: відповідність темпераментів, схожість інтимно-сексуальних вподобань, емоційна підтримка, схожість поглядів на виховання дітей, єдність в інтелектуально-світоглядному спрямуванні, ціннісно-орієнтаційній сфері, здатність забезпечити, взаємодопомога, уміння брати на себе відповідальність, спільність інтересів. Основна увага приділяється поняттю «міжособистісна сумісність», видам та чинникам міжособистісної сумісності.

Ключові слова: міжособистісна сумісність, чинники міжособистісної сумісності, май-

бутні шлюбні партнери, гармонійні стосунки, види міжособистісної сумісності.

The article is devoted to the study of factors of interpersonal compatibility of future marriage partners. It is noted that the problem of interpersonal compatibility of partners is one of the most vital and significant problems in modern society. Young people do not have enough knowledge to get married, which is why we notice a tendency to increase the number of divorces, but as practice shows, the main reason for divorce lies in the low interpersonal compatibility of partners. Theoretical bases of research that are given include scientific works of domestic, foreign and modern scientists who investigated features of interpersonal compatibility of partners and characterized types of interpersonal compatibility are characterized. Most researchers are inclined to the following types of interpersonal compatibility, such as psychophysiological, psychological, socio-psychological, socio-cultural. The peculiarities of interpersonal compatibility of partners and their influence on the relationship in the couple were analyzed. The article represents the results of a research conducted the authors' survey of couples on the determining factors of interpersonal compatibility. A sample of the study which consists of 36 couples aged 20–40, have been in a relationship for more than one year and live in the same area. The list of the main factors of interpersonal interaction which considerably influence harmonious and happy relations within a pair was analyzed and substantiated. This list if factors include conformity of temperaments, similarity of intimate and sexual preferences, emotional support, similarity of views on education of children, unity in intellectual and worldview orientation. ability to provide, mutual assistance, ability to take responsibility, common interests. The main attention is paid to the concept of "interpersonal compatibility", types and factors of interpersonal compatibility.

Key words: interpersonal compatibility, factors of interpersonal compatibility, future marriage partners, harmonious relations, types of interpersonal compatibility.

УДК 316.362:392.6
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-5208.2021.24.2.30>

Потапчук Є.М.

д.психол.н, професор,
заслужений працівник освіти України,
завідувач кафедри психології
та педагогіки
Хмельницький національний
університет

Балукова А.І.

здобувач вищої освіти магістерського
рівня за спеціальністю 053
«Психологія»
Хмельницький національний
університет

Постановка проблеми. Створення гармонійної та щасливої сім'ї є сьогодні однією з найбільш актуальних та значущих проблем. Згідно з офіційною статистикою за даними Міністерства юстиції України щороку ми спостерігаємо тенденцію до збільшення кількості розлучень, наприклад, у 2020 році було на 1,8% більше розлучених пар внаслідок непередбачуваності молодих людей до спільного сімейного життя та недостатнього пізнання рис та особливостей свого майбутнього шлюбного партнера. Своєю чергою це може призвести до непорозумінь у господарській, матеріально-фінансовій, інтимно-сексуальній сферах, у поглядах на виховання дітей, що може спричинити виник-

нення домашнього насилля, появу адюльтера, але суттєвою причиною непорозумінь та дисгармонії в сім'ї є низький рівень міжособистісної сумісності партнерів. Тому дослідження проблеми чинників міжособистісної сумісності шлюбної пари заслуговує на особливу увагу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням проблем сім'ї займалися такі вітчизняні, зарубіжні та сучасні вчені: А. Алексеева, Ю. Альошина, І. Бех, О. Бондарчук, Л. Гозман, Г. Кошонько, Д. Карпова, Є. Причепій, О. Посвістак, Є. Потапчук. Основи подружньої сумісності досліджували такі вчені: А. Альошина, В. Бойко, Е. Ейдемиллер, М. Обозова. Вивченням проблеми шлюбного потен-

ціалу, міжособистісної сумісності партнерів, сімейних ролей, задоволеності сімейними стосунками займалися такі вчені: О. Бондарчук, Г. Венгер, Т. Зозуль, С. Ковальов, Д. Карпова, Є. Потапчук, В. Сисенко та інші. Зауважимо, що попри стрімкий розвиток досліджень у сфері психології сім'ї, деякі аспекти міжособистісної взаємодії шлюбних партнерів досліджені ситуативно.

Постановка завдання. Метою статті є теоретичне обґрунтування та емпіричне дослідження чинників міжособистісної сумісності партнерів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Міжособистісна сумісність є одним із найскладніших явищ соціально-психологічної науки, яке ще недостатньо досліджено. Як свідчить аналіз наукової літератури, у соціальній психології міжособистісну сумісність розглядають, як сукупність психологічних особливостей партнерів, які сприяють позитивному спілкуванню та взаємній діяльності. Розрізняють структурну та функціонально-рольову сумісність. Структурна сумісність проявляється в поєднанні темпераментів, характерів та індивідуально-особистісних якостей партнерів. Функціонально-рольова сумісність характеризується поєднанням уявлень та очікувань партнерів про міжособистісні ролі. Якщо рольові уявлення та очікування у партнерів співпадають, то у них високий шанс побудувати гармонійні та щасливі стосунки [1, с. 171–172].

На думку І. Крамара, поняття сумісність означає оптимальне поєднання характеристик суб'єктів, які включені до діяльності, в результаті чого вона виявляється продуктивною і буває особистою, соціальною та функціональною. Дослідник виділяє фізіологічну, психофізіологічну, психологічну та соціально-психологічну сумісність. Коротко розглянемо особливості кожного виду сумісності. Фізіологічна сумісність ґрунтується на статеві-вікових особливостях. Психофізіологічна сумісність проявляється на рівні темпераментів. Психологічна сумісність базується на основі особистих особливостей, характерів, мотивів. Соціально-психологічна сумісність включає в себе сподівання, інтереси, ціннісні орієнтації [2, с. 51].

Розробник навчально-методичного посібника з основ психології сім'ї та сімейного консультування О. Прохорова розглядає міжособистісну сумісність як явище багаторівневе та багатоаспектне. Дослідниця вважає, що сумісність проявляється як взаємне прийняття партнерів у спілкуванні і спільній діяльності, засноване на поєднанні ціннісних орієнтацій, особистих і психофізіологічних особливостей. Нею виділено низку чинників, які значною мірою впливають на виникнення міжособистісної сумісності чи несумісності в парі:

освіта, професійна стабільність, вік партнерів, тривалість знайомств [3, с. 99–101].

На думку О. Бондарчук, існують певні рівні міжособистісної сумісності партнерів: перший рівень – основа, що утворює психофізіологічна сумісність темпераментів партнерів; низький рівень міжособистісної сумісності властивий парам, які мають однакові темпераменти (двом холерикам недостатньо витримки, парі, яка утворена з двох меланхоліків, – бадьорості, та енергії, двом флегматикам – ініціативності та швидкості, двом сангвінікам – послідовності у своїх діях); більш вищим рівнем міжособистісної сумісності є функціонально-рольова узгодженість, яка відображає відповідність структури, розуміння розподілу і прийняття сімейних і міжособистісних ролей; найвищим рівнем міжособистісної сумісності являється ціннісно-орієнтаційна єдність, яка виявляється в спільності сімейних цілей і цінностей [4, с. 20–21].

За Є. Потапчуком, міжособистісна сумісність – це поєднання характерів, темпераменту, сексуальних установок та вподобань, інтересів, ціннісних орієнтацій, мотивів та потреб. Чим більше збігів, тим вищий рівень міжособистісної сумісності партнерів і тим більш гармонійними стосунки будуть в парі. Особлива увага акцентується на тому, що міжособистісні стосунки будуть гармонійними тоді, коли партнери зможуть задовольнити потреби і очікування один одного [5, с. 8].

Автор навчального посібника з основ сімейного життя Є. Погодіна розглядає сумісність як особливість міжособистісної взаємодії, що виявляється на чотирьох рівнях: психофізіологічний, психологічний, соціально-психологічний та соціокультурний. При цьому психофізіологічний рівень виявляється у вигляді сексуальних орієнтацій та вподобань партнерів, психологічний рівень слугує джерелом моральної та емоційної підтримки в різних життєвих ситуаціях (реалізується у формі дружби та любовних стосунків), соціально-психологічний рівень – у здатності раціонально розподілити обов'язки між партнерами для реалізації різних видів діяльності, соціокультурний рівень – у схожих поглядах на світ та способах досягнення життєвих цілей [6, с. 11–13]. Крім цього, Є. Погодіна виділяє низку чинників, що здатні впливати на міжособистісну сумісність партнерів: тривалість знайомства, взаємне позитивне перше враження, освіта, культура, виховання, схожість сімейних цінностей, низька конфліктність, спільність інтересів та захоплень [6, с. 14–16].

У навчальному підручнику з психології сім'ї автори (Л. Помиткіна, В. Злагодух, Н. Хімченко, Н. Погорільська) розглядають міжособистісну сумісність на сімох рівнях: перший рівень передбачає фізичну та психо-

фізичну сумісність, яка проявляється на тілесному рівні, в схожості темпераментів; другий рівень – наявність сексуальної сумісності, адже несумісність в сексуальному плані може призвести до конфліктів в парі й призвести до розлучення; третій рівень – інтелектуальна сумісність: чим більше в парі тем для обговорення, тим краще у них буде налагоджена комунікація і тим гармонійніші стосунки у них будуть; четвертий рівень – сумісність характерів: від характеру залежить міжособистісна сумісність партнера, яка характеризується умінням брати на себе відповідальність, емоційною врівноваженістю / неврівноваженістю, емоційною холодністю, залежністю і так далі; п'ятий рівень – узгодженість функціонально-рольових очікувань; шостий рівень – ціннісно-орієнтаційна єдність: якщо майбутні партнери не розділяють інтересів і пріоритетів один одного, то сімейні стосунки не мають шансів на щасливе і гармонійне сімейне життя; сьомий рівень передбачає особистісну і соціальну зрілість партнерів, яка проявляється в стійкості і трудовій діяльності, здатності фінансово забезпечити сім'ю, готовності турбуватися один про одного і майбутніх дітей [7, с. 65–70].

Дослідниця подружньої сумісності Г. Кошонько вважає, що міжособистісна сумісність відображає можливість двох суб'єктів узгоджувати свою взаємодію і довгий час спокійно комунікувати один з одним, що зумовлено оптимальним поєднанням їх особистісних рис. При цьому сумісність виявляється як зовнішньо, так і внутрішньо: зовні – у здатності людей довгий проміжок часу спілкуватися один з одним; внутрішньо – в узгодженості поведінки, емоцій, взаємин, і супроводжується взаємопізнанням і взаєморозумінням [8, с. 155–160].

За результатами аналізу думок дослідників ми визначили чинники, які детермінують міжособистісну сумісність партнерів, насамперед, це: психофізіологічна та фізіологічна єдність, відповідність рівня освіти, спільність ціннісно-мотиваційної, інтелектуально-світоглядної сфери. Як бачимо, існують різні види і чинники сприятливої міжособистісної сумісності, проте відсутня інформація щодо змістовного наповнення чинників міжособистісної сумісності партнерів. Задля усунення цього недоліку нами було проведене емпіричне дослідження.

Емпіричне дослідження чинників міжособистісної сумісності партнерів здійснювалось за допомогою розробленого нами опитувальника з використанням "Google Forms". Опитувальник містить список із 30 чинників міжособистісної сумісності. Вказаний список включав чинники, що найчастіше згадувалися у наукових працях дослідників. Учасниками дослідження виступали 36 пар віком

від 20–40 років, що знаходяться у стосунках більше одного року та проживають на одній території. Завданням учасників дослідження було виділити 10 основних чинників, які, на їхню думку, сприяють міжособистісній сумісності партнерів.

За результатами проведеної роботи нами було підраховано частоту появи певного чинника та визначено, які з них є найбільш придатними для опису поняття «чинники міжособистісної сумісності». З'ясувалося, що, на думку учасників нашого дослідження, найважливішими чинниками міжособистісної сумісності партнерів (які посідають перші десять рангів) є (див. таблицю 1).

Аналіз результатів проведеного нами дослідження свідчить про те, що на міжособистісну сумісність значною мірою впливає темперамент шлюбних партнерів. Саме на чинник «відповідність темпераментів» вказала найбільша кількість учасників дослідження (93,2%). Ми поділяємо їх погляди, адже темперамент впливає на поведінку особистості, а відтак безпосередньо має вплив на взаємостосунки і сумісність у парі, і різне об'єднання типів темпераменту стає причиною різних взаємодій. У працях багатьох дослідників [3; 8; 10] йдеться про те, що найбільш вдалі подружні стосунки мають ті шлюбні стосунки, в яких протилежні типи темпераменту (зазвичай вони мають схожі погляди на життя, на виховання дітей та на сімейні стосунки загалом).

Друге місце займає чинник інтимно-сексуальних вподобань (82,1%). Значна кількість учасників дослідження вважають, що міжособистісна сумісність залежить від сексуальних вподобань партнерів, вміння висловити свої бажання та очікування, прихильності, еротичної прив'язаності, досягнення партнерами сексуальної гармонії та здатності до репродуктивних потреб один одного. На жаль, сексуальна несумісність не піддається коригуванню, адже залежить від рівня статевої конституції [10, с. 74–76].

Далі більшість учасників дослідження (80,3%) виокремили такий чинник, як «інтелектуально-світоглядна єдність». Цей вибір свідчить, що суттєву роль у міжособистісній сумісності партнерів відіграє узгодження поглядів на життя, співвідношення рівня знань та освіти партнерів, а також наявність спільних установок, взаємний збіг поглядів та пріоритетів шлюбних партнерів.

Наступним чинником міжособистісної взаємодії респонденти виділили «схожість поглядів на виховання дітей» (78,9%). Цей чинник проявляється в здатності батьків виявляти турботу і любов до своїх дітей. На нашу думку, це є важливим чинником міжособистісної сумісності, адже від нього залежить фізичне і психічне здоров'я майбутніх дітей, а також

Результати ранжування експертами чинників міжособистісної сумісності майбутніх партнерів, %

Чинники міжособистісної сумісності	Відповідний ранг від 1 до 20
Відповідність темпераментів	1
Інтимно-сексуальні вподобання	2
Інтелектуально-світоглядна сумісність	3
Схожість поглядів на виховання дітей	4
Емоційна підтримка	5
Ціннісно-орієнтаційна сумісність	6
Здатність забезпечити	7
Взаємодопомога	8
Уміння брати на себе відповідальність	9
Спільність інтересів	10
Прагнення турбуватися про свою кохану людину	11
Узгодженість розподілу сімейних обов'язків	12
Сумісність характерів	13
Здатність спільно виконувати діяльність	14
Взаєморозуміння у спілкуванні	15
Взаємопідтримка	16
Трудова стабільність	17
Рівень освіти	18
Тривалість знайомства	19
Паспортний вік партнерів	20

їхній розвиток як самодостатніх особистостей та законослухняних громадян.

Також учасники опитування здебільшого (73,6%) виокремили такий чинник міжособистісної сумісності, як «емоційна підтримка». Цей чинник відображає здатність партнерів ділитися своїми переживаннями, втішати, розраджувати, виявляти ласку та ніжні почуття, дарувати позитивні емоції, створювати романтичну атмосферу.

Шостий чинник міжособистісної сумісності – «ціннісно-орієнтаційна єдність партнерів» (68,7%), яка характеризується збігом поглядів на загальноприйняті норми, правила, принципи формування та функціонування сім'ї [11, с. 7].

Далі учасники опитування надали перевагу здатності подружжя виявляти господарсько-побутові та матеріально фінансові здібності. Іншими словами йдеться про здатності задовільнити матеріальні потреби партнерів, уміння формувати сімейний бюджет (65,4%).

Тришки менший відсоток, ніж попередній, набрав такий чинник міжособистісної сумісності, як «взаємодопомога» (60,2%), яка виявляється в здатності партнері правильно розподілити сімейні обов'язки, завжди прийти на допомогу один одному.

Далі учасники дослідження звернули свою увагу на такий чинник, як «уміння брати на себе відповідальність» (55,5%). Цей чинник відо-

бражає ступінь зрілості людини, адже міжособистісні стосунки шлюбної пари будуть гармонійними тоді, коли партнери навчаться брати відповідальність за свої вчинки, почуття, поведінку і не продовжувати фантазувати та перекладати провину на інших.

Ще один чинник міжособистісної сумісності, який виокремили учасники дослідження, – «спільність інтересів» (45,6%). Якщо партнери мають спільні життєві позиції та прагнення, їм завжди є про що поговорити, можна більше часу провести разом. Доречно зазначити, що спільність інтересів відображає рівень інтелектуально-світоглядної привабливості партнерів і свідчить про здатність бути насамперед цікавими співрозмовниками та розуміти думки і бажання партнера [5, с. 6; 9, с. 272].

Таким чином, проведене нами дослідження дало змогу уточнити основні чинники міжособистісної сумісності майбутніх шлюбних партнерів, які впливають на гармонію міжособистісних стосунків і визначають майбутні перспективи шлюбного союзу.

Висновки з проведеного дослідження. За результатами нашого дослідження нами було з'ясовано, що у науковій літературі поверхово відображено основні чинники міжособистісної сумісності партнерів. Виявлено, що існують різні види міжособистісної сумісності і кожний з них характеризується своїми ознаками. За результатами проведе-

ного емпіричного дослідження ми виявили, що основними чинниками міжособистісної сумісності є відповідність темпераментів, інтимно-сексуальні вподобання, інтелектуально-світоглядна єдність, схожість поглядів на виховання дітей, емоційна підтримка, ціннісно-орієнтаційна єдність, матеріально-фінансова спільність, взаємодопомога, а також спільність інтересів. Кожний з виділених чинників відіграє важливу роль у побудові гармонійних і щасливих подружніх стосунків. Отримані результати можуть сприяти більш усвідомленому вибору майбутнього шлюбного партнера та будувати гармонійні шлюбні союзи.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в наданні практичних порад молодим людям щодо пошуку партнера на дошлюбному етапі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Соціальна психологія: навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра / [Н. Ю. Воляннюк, Г. В. Ложкін, О. В. Винославська та ін.]. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 252 с.
2. Крамар І. Сумісність як фактор успішного функціонування колективу. *Матеріали II Всеукраїнської студентської науково-технічної конференції «Природничі та гуманітарні науки. Актуальні питання»*, 23-24 квітня 2009 року – Т., 2009. Том 2. С. 51. (Гуманітарні науки).
3. Прохорова О.Г. Основы психологии семьи и семейного консультирования: учебно-методическое пособие по курсу. Москва : Сфера, 2005. 398 с.
4. Бондарчук О.І. Психологія сім'ї: курс лекцій. Київ : МАУП, 2001. 96 с.
5. Потапчук Є.М. Психологічна діагностика шлюбного потенціалу та міжособистісної сумісності з партнером: довідник сімейного психолога. Хмельницький : "PolyLux design & print", 2020. 36 с.
6. Погодина Є.К. Основы семейной жизни: учебное пособие. Витебск: УО «ВГУ им. П.М. Машерова», 2003. 94 с.
7. Психологія сім'ї. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Л.В. Помиткіна, В.В. Злагодух, Н.С. Хімченко, Н.І. Погорільська. Київ : Нац. авіац. ун-ту «НАУ-друк», 2010. 270 с.
8. Кошонько Г.А. Теоретичні засади дослідження подружньої сумісності як психологічного феномена. *Теорія і практика сучасної психології*. 2019. № 2. С. 155–160.
9. Потапчук Є.М., Карпова Д.Є. Моделі поведінки подружжя при реалізації основних сімейних функцій. *Науковий журнал «Габітус» Причорноморського науково-дослідного інституту економіки та інновацій*. Вип. 21, 2021. С. 268–274.
10. Старшенбаум Г.В. Сексуальная и семейная психотерапия. Москва : Изд.-во Высшей школы психологии, 2003. 300 с.
11. Олифинович Н.И., Зинкевич-Куземкина Т.А., Велента Т.Ф. Психология семейных кризисов. Санкт-Петербург : Речь, 2006. 360 с.